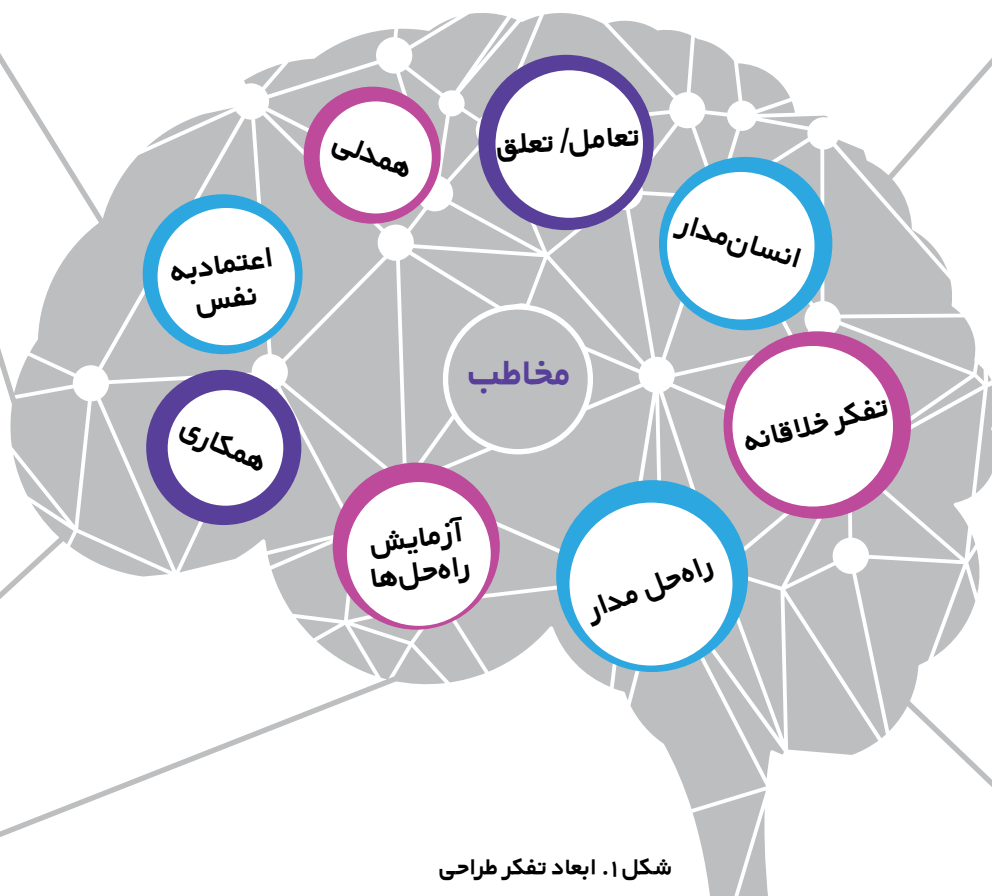

تفکر طراحی برای معلم

مقدمه

کسی که تفکر طراحی دارد، با اعتمادبه‌نفس به دنبال کشف ایده‌های خلاقانه برای حل مشکلات با روش‌های جدید است و فرصتی می‌یابد تا نیازهای موجود را بهتر درک کند. رویکرد تفکر طراحی رویکردی مسئله‌مدار است که چالش‌ها و مسائل را شناسایی و با بررسی اطلاعات و روندهای موجود به حل مسئله می‌پردازد. در این نوع تفکر، آزمایش و خطا فرصتی برای یادگیری بهتر است و «شکست» جزئی از این فرایند و یک تجربه ارزشمند محسوب می‌شود که مسیر دستیابی به هدف را هموار می‌کند. در این تفکر، طراح ابتدا به همدردی با مخاطبان خود می‌پردازد. سپس مشکل آن‌ها را تعریف می‌کند و نیازها را مشخص می‌سازد. همچنین با به چالش کشیدن امور، می‌کوشد راه‌حل‌های نوآورانه‌ای ارائه دهد و پس از تهیه طرح و راه‌حل اولیه، آن را می‌آزماید. در شکل ۱ ابعاد متفاوت این نوع تفکر ارائه شده است.

تفکر طراحی، فرایندی کاربردی است و هر فردی در هر زمینه‌ای باید طرز تفکر طراحی داشته باشد تا بتواند بهترین مسیر رشد، توسعه و تحقق اهداف را تجربه کند. با توجه به ماهیت فرایند یاددهی - یادگیری، تفکر طراحی اهمیت بسزایی دارد. حدود دو دهه است که تفکر طراحی در عرصه آموزش ظهور یافته است. این تفکر مهارت‌هایی نظیر همدلی، تفکر خلاقانه، همکاری تولیدمدارانه، آزمایش راه‌حل‌ها و برقراری ارتباط بین ایده‌ها را شامل می‌شود که همه می‌توانند آن را یاد بگیرند و تجربه کنند. در واقع تفکر طراحی راهی برای یادگیری مهارت‌های خلاقیت و تفکر انتقادی است. در این صورت، نگرش و نگاه فرد دچار تغییر می‌شود و نگاهی کاملاً متفاوت و عمیق به مسائل پیدا می‌کند که در مهارت‌ها و فعالیت‌های او تبلور می‌یابد.

شکل ۱. ابعاد تفکر طراحی

اهمیت و کارایی تفکر طراحی

با توجه به نظام تعلیم و تربیت کنونی، رشد دانش و علوم گوناگون، و مسائل و چالش‌های فراوانی فرایند یاددهی-یادگیری، تفکر طراحی بسیار مهم است. به نیازهای مخاطب توجه ویژه دارد و مخاطب محور است. «همدلی» هسته اصلی تفکر طراحی است. این طرز تفکر به تعامل با یادگیرندگان بسیار اهمیت می‌دهد که همین تعلق و ارتباط بر یادگیری آن‌ها اثر مثبت می‌گذارد. همکاری و ارائه بازخورد منطقی و برانگیزاننده هم بسیار مؤثر است. تفکر طراحی، فرایند «نوآوری» مستمر است که موجب رشد خودباوری، استقامت و انعطاف‌پذیری، و ایجاد رفتار کارآفرینانه و جامعه‌مدار می‌شود. به علاوه، مشکلات را شناسایی و به فرصت‌های عملی تبدیل می‌کند، روحیه راه‌حل‌محوری به وجود می‌آورد، و شکست را از جمله عوامل ارزشمند یادگیری تلقی می‌کند. به‌طور کلی، تفکر طراحی رویکردی برای یادگیری، همکاری و حل مسئله است و نگاهی انسانی و خلاقانه، همراه با همکاری، همدلی، ارتباط و تعلق، و اعتمادبه‌نفس در آن حاکم است. از آنجا که نگاه حاکم در تفکر طراحی از ملزومات تعلیم و تربیت امروز است، این نوع تفکر از اهمیت بسزایی برخوردار است.

امروزه عوامل آموزشی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، تربیتی و ... بیش از پیش بر فرایند یاددهی - یادگیری تأثیر می‌گذارند. این امر معلمان و دانش‌آموزان را با مسائل، چالش‌ها و فرصت‌هایی روبه‌رو کرده است که باید مدیریت شوند. از آنجا که مدیر و مشاور این فرایند معلم است، باید مهارت حل مسئله، تلطیف چالش‌ها و بهره‌گیری از فرصت‌ها را دارا باشد. این مهم منوط به بینش، تفکر، ایده‌پردازی، ایجاد راه‌حل‌های نو، تعامل و حل مسئله است. تفکر طراحی با توجه به ماهیتش، معلم را به تفکر و عمل منطقی‌تری در جهت حل مسائل آموزشی مجهز می‌کند تا بتواند بیش از پیش پاسخ‌گوی نیازها و یادگیری واقعی دانش‌آموزان باشد.

تفکر طراحی معلمان

حمایت و توسعه حرفه‌ای معلمان موجب بهبود فرایند تدریس و یادگیری می‌شود. همکاری و تلاش معلمان می‌تواند، ضمن تولید نتایج بهتر برای یادگیرندگان، به رضایت بیشتر آن‌ها بینجامد و خود را در مدیریت فرایند یاددهی یادگیری توانا بدانند. این امر سبب می‌شود، معلمان احساس حمایت، خوش‌حالی و قدرت کنند. باید برای تمام معلمان این فرصت همکاری معنادار فراهم شود و طرز تفکر طراحی، از طریق آموزش خلاقیت، تفکر انتقادی و مهارت‌های بین فردی، به آن‌ها القا شود.

مدرسه‌ها باید به‌عنوان سازمان‌های یادگیری حرفه‌ای عمل کنند و فرهنگ یادگیری مداوم را در تقابل و تعامل معلم و دانش‌آموزان به وجود آورند. این نیز خود مستلزم آن است که معلمان طرز تفکر طراحی داشته باشند و پیاده‌سازی فرهنگ همکاری، رشد و آزمایش کردن میسر شود. آن‌ها باید از ترکیب سه مقوله تجربه طراحی، توسعه حرفه‌ای و پشتیبانی مداوم، طرز تفکر طراحی کسب کنند و این سه از طریق طراحی مشترک همکاران میسر می‌شود. بسیار مهم است که سیستم آموزشی شرایطی فراهم آورد تا معلمان طراحی را در زمینه کاری خود تجربه کنند و با مشارکت در فعالیت‌های علمی و شغلی، به‌طور مستمر از نظر حرفه‌ای توسعه یابند و ورشد کنند. همچنین در این تجربه‌ها و فعالیت‌ها به‌طور مستمر حمایت و پشتیبانی شوند تا در طی این مسیر برانگیخته و مستدام بمانند.

تفکر طراحی به کلاس و مدرسه محدود نیست و بر مشارکت، تصمیم‌گیری و نگاه به زندگی معلمان نیز تأثیر مثبت دارد. معلمان می‌توانند از طریق رهبری همراه با همدلی (خود را جای دیگران قرار دادن)، فرضیه‌های چالشی (کاربرد فرضیه‌های چالشی و راهنمایی بهتر دیگران)، به اشتراک‌گذاری و آزمایش و خطا، فرهنگ تفکر طراحی را ایجاد کنند. بر این اساس، تجهیز معلمان به تفکر طراحی مستلزم تلاش فردی آن‌ها و عملکرد مدرسه در توسعه حرفه‌ای معلمان است و این دو تحت تأثیر مستقیم نگرش مدیران هستند.

نتیجه‌گیری

تفکر طراحی از ازل در خلقت هستی نقش داشته و این فرایند کاربردی، در رشد، توسعه و تحقق اهداف مؤثر است. تفکر طراحی مهارتی مهم در فرایند یاددهی - یادگیری است که همه معلمان از عهده آن برمی‌آیند. معلمان هسته اصلی تفکر طراحی در مدارس اند و ضروری است به آن مجهز شوند. این مهم از طریق طراحی مشترک، توسعه حرفه‌ای و حمایت مستمر آن‌ها میسر می‌شود. تلاش فردی معلمان و عملکرد مدرسه در توسعه حرفه‌ای آن‌ها، اساس تجهیز معلمان به تفکر طراحی است و این دو تحت تأثیر مستقیم نگرش مدیران بالادستی نیز قرار دارند.

منابع

1. Collins, M. (2019). Design thinking is a challenge to teach and that's a good thing.
2. Dam, R. F & Siang, T. Y. (2020). What is Design Thinking and Why Is It So Popular?
3. Kelly, N., Kerr, J., Dawes, L., & Wright, N. (2018). How design thinking can help teachers collaborate
4. Wise, S. (2016). Design thinking in education: empathy, challenge, discovery, and sharing.